

DE OPKOMST EN DE TELOORGANG VAN EEN OOSTENDSE BROUWERIJ EN
BROUWERSFAMILIE

door Daniël FARASYN

De Oostendse brouwerij "De Zwaan" is voor U wellicht onbekend. Dit is begrijpelijk, want dit bedrijf verdween uit het stadsbeeld op het einde van het Hollands tijdperk, zowat 165 jaar geleden.

Brouwerij en brouwershuis stonden centraal in de stad, op de zuidkant van de Witte Nonnenstraat, geprangd tussen de Lijnbaan- en de Kapellestraat. De brouwerij zelf was op de hoek van de Lijnbaan- en de Witte Nonnenstraat gelegen. Het brouwershuis nam de hoek van de Kapelle- en Witte Nonnenstraat in beslag.

De oprichting van de brouwerij is te danken aan Adriaan LAUREYS, die omstreeks 1758 zich te Oostende kwam vestigen, komend uit het Oost-Vlaamse Balegem, dat nu nog om zijn jeneverstokerij befaamd is.

In 1764 huwde hij met Maria, Barbara VERHAEGHE, weduwe VAN WASSENBERGHE, die uit haar eerste huwelijk een dochter had, Anna VAN WASSENBERGHE (1).

Uit een notariële akte van 1765 blijkt het, dat hij toen reeds eigenaar was van een herberg "De Gouden Poorte", die ten oosten paalde aan "De Coninck van Sweeden", die zelf ten oosten grensde aan "Den Vos". Deze drie herbergen werden druk bezocht door vissers en zeelieden en stonden op de noordkant van de St. Josephstraat tussen het kerkhof en de Kaaistraat. Deze huizen werden bij de wederopbouw van de St. Pieters en Pauluskerk, na de brand van 1896 gesloopt (2).

Eerst op 16 september 1766 kocht A. LAUREYS van Jac. MENEGHEER een huis met pakhuis af om deze tot brouwerij en brouwershuis om te bouwen. Bezuiden het brouwershuis liet hij een woning optrekken die hij verhuren kon (3).

Verbouwingswerken en de uitrusting van de brouwerij "De Zwaan" vergden natuurlijk heel wat kapitaal. Dit noopte A. LAUREYS en zijn vrouw, vóór het Oostendse magistrat op 9 januari 1767 een lening af te sluiten van 8.000 g. aan 4,5 % bij Marie Anne VAN DEN BERGHE, We Jan DE CLERCK. De DE CLERCKs waren toen een zeer kapitaalkrachtige familie die vaak als geldschietters te Oostende optraden. Zij betrokken een statig herenhuis in de Kerkstraat, nu nr. 10. Als borg voor deze lening namen zij een hypotheek op hun hierboven vernoemd onroerend goed (4).

Dank zij de welvaart die Oostende kende tijdens de 15 laatste jaren van het Oostenrijks bewind was A. LAUREYS in staat in 1789 de helft van zijn lening terug te betalen en werd de hypotheek op het huis bezuiden het brouwershuis opgeheven (4).

Met sucroen en hop brouwde de vrijmeester brouwer "groot en cleen bier". Het nodige water liet hij deels met eigen waterwagen halen uit "Het Waterhuis" gelegen op de noordkant van de toenmalige Visserskaai, huis dat nog heden ten dage bestaat. Het

bier werd aan het cliënteel geleverd in grote biertonnen, halve, kwartjes van biertonnen, in oxhoofden en bottels.

Naderhand boterde het niet te best in het gezin LAUREYS. Een akte van september 1788 vernoemd Mary VERHAEGHE als "gedivorceerde huysvrouw van A. Laureys, meesterbrouwer (5).

In de plaats van zijn resterende lening aan DE CLERCK terug te betalen kocht hij enkele huizen en herbergen op om zijn afzet van bier te verhogen en zijn verhoogd inkomen in onroerend goed te beleggen. Zo kocht hij op 3 februari 1792 voor 4.966 g. van de bekende Engelse groothandelaar, reder ter visserij en touwslager, Alex HUBERT een huis met pakhuis af, gelegen aan de noordkant van de Witte Nonnenstraat, achteraan uitgevend op de hof van St. Sebastiaan. Hij verhuurde dit voor 3 jaren en één maand aan een koopman, Jn. RAUTS aan 450 g. per jaar (6).

Op 11 april 1794 kocht hij van Joanna KEMPE een herberg af gelegen op de hoek van de Witte Nonnenstraat en de Westmolenstraat, herberg later bekend als "De Korenbloem", en op het einde van vorige eeuw bewoond door SOREL, die als "zielehond" bekend was (7).

Na het overlijden van zijn vrouw, Marie VERHAEGHE, sloot de inmiddels 65 jaar geworden A. LAUREYS een 2e huwelijkscontract af op 1 november 1797 met de 27-jarige Jeanna PLATTEAU, die uit een rijke Balegemse familie afkomstig was (8). Bij de dood van haar ouders erfde zij de helft van de Balegemse brouwerij en van een stenen molen, de helft van een woonhuis met schuur te Balegem, een deel bos- en zaailand te Scheldewindeke en de helft van een rente van 1269,84 gulden bezet op "De Schuttery" te Zottegem. Op dezelfde dag kocht hij nog een huis gelegen op de oostkant van de Korte Peperstraat-Aartshertoginnestraat. Dit was het 1e huis bezuiden het hoekhuis van de Sulferprijemstraat, nu Ooststraat (9).

Na de gedeeltelijke mislukte Engelse aanval op Sas-Slykens in mei 1798 werd het Franse garnizoen in Oostende aanzienlijk versterkt. Met het oog op een eventuele invasie in Engeland werd in 1803 een Franse troepenmacht in en rond Oostende geconcentreerd. Het werden gouden jaren voor herbergiers en brouwers in de kuststreek.

Ook A. LAUREYS nam deze uitzonderlijk gunstige omstandigheden ten bate om zijn bedrijf en herbergenbestand uit te breiden. Op 27 maart 1799 kocht hij van de erfgenamen van Thomas RAY een herberg aan op de zuidkant gelegen van de Weststraat met magazijn in de St. Sebastiaanstraat. Het aangekochte goed was het tweede huis ten oosten van de overbekende herberg "Den Hert". In 1839 droeg deze herberg de naam "De Hovenier", nu draagt het het nr. 38 (10). Een andere herberg werd op 15 november 1802 afgekocht van Anne-Marie VAN DORPE, We Thomas VAN LOO. Deze herberg was "De St. Christophel" alias "De Pantoeffel", gelegen op de Z.O. hoek van de Lange- en Kerremelkstraat, nu Christinastraat, en beschikte over ruime stallingen en remisen. Door zijn ligging dicht bij de soldatenkwartieren was het een zeer goed "gekalante" herberg geworden (11).

Om nog over meer ruimte te beschikken voor zijn bedrijf kocht A. LAUREYS van Balth. VAN CLEEMPOEL op 14 maart 1806 het huisje

bezuiden de brouwerij gelegen in de Lijnbaanstraat en richtte het deels tot magazijn in en tot logies voor zijn personeel (12).

Het verliep hem zo goed dat hij zelf als geldschieder kon optreden. Op 21 april 1806 leende hij 2.900 fr. aan Ph. DE BOO en Ther. JOYE die samen de herberg "De Papegaai" uitbaatten, gelegen op de noordhoek van de huidige Madrid- en Langestraat, natuurlijk met hypotheek op deze herberg (13).

Op het einde van het Franse en begin van het Hollands bewind was de economische situatie te Oostende minder rooskleurig geworden. A. LAUREYS deed dan ook een deel van zijn onroerend goed van de hand. Op 14 januari 1817 verkocht hij het huis met magazijn op de noordkant van de Witte Nonnenstraat gelegen voor 2.000 fr. aan Bern. LIPPENS (14) en op 28 januari 1817 liet hij het magazijn uit de Korte Peperstraat voor 465 fr. over aan Theod. VAN CROMBRUGHE (15).

Acht maanden later overleed de stichter van de brouwerij "De Zwaan" op 25 september 1817. Hij liet een weduwe na met 5 minderjarige kinderen en een 24-jarige zoon, Felix LAUREYS.

De inventaris van het sterfhuis werd opgemaakt op 16 juni 1818. Hieruit blijkt dat de familie LAUREYS-PLATTEAU een hoge graad van welstand had bereikt. Zij bezaten de brouwerij, het brouwershuis en drie herbergen, alles ter waarde van 41.200 fr. In de brouwerij lagen belangrijke reserves en grondstoffen zoals 24 razieren sucricoen (720 fr.) 6 balen hop van elk 500 kg. (1.700 fr.), aan brandstoffen, 100 razieren steenkool (600 fr.), 200 fagotten hout, 30 zakken kaf. Ook gebrouwd bier was er in overvloed, o.a. 56 tonnen groot bier (1.568 fr.), 15 oxhoofden groot bier (630 fr.), 16 tonnen cleen bier (288 fr.). Aan brouwerssalaam in reserve waren er 287 ledige biertonnen (1.722 fr.), 155 halve biertonnen (542,5 fr.), 12 kwartjes, 75 oxhoofden (262,5 fr.), 36 gistvaten (72 fr.), een waterwagen (100 fr.), twee steekwagens (50 fr.).

Het roerend goed, klederen, meubelen, juwelen, zilverwerk in hun bezit werd op 13.237,5 fr. geschat (16).

Het brouwershuis was een imposant gebouw met een verdieping. Het telde 2 keukens o.a.1 op de eerste verdieping, 8 kamers o.a. een "knegtekamer", een "domestiquekamer" en een kinderkamer en verder nog 3 cabinetten en grote zolder.

Het huis bezuiden de brouwerij telde op de beneden verdieping 2 kamers, een stal en een remise. Op de eerste verdieping waren er 4 kamers (17).

Een tekort aan contante specien noopte de familie LAUREYS over te gaan tot het verkopen van een deel van hun eigendommen. Zo verkocht We. LAUREYS op 1 september 1818 de herberg uit de Weststraat aan Pr. VERMEIRE, een begoede landbouwer uit Stene, die deze herberg sinds 1806 als "peerdepostery" had ingehuurd (18). Op dezelfde dag ontleende zij 400 fr. van Annette DE GRYSERRE aan 5 %, terug te betalen voor 10 juli 1822. De herberg "De Pantoeffel" diende als borg bij deze verhandeling (19).

Zoon Felix LAUREYS, die de uitbating van de brouwerij op zich had genomen, sloot op 13 oktober 1818 een huwelijkscontract af met Theresia, Clara SUYS. Zij was de dochter van Jan Tilleman SUYS en

Marie-Jeanne SARASYN (20). Haar vader was overleden op 17 december 1817 en op 7 oktober 1818 was men overgegaan tot de likwidatie van de gemeenzaamheid en verdeling van de erfenis, die in waarde de som van 36.210 gulden bedroeg. Zij kreeg als bruidschat de helft van drie huizen en een loge op het Hazegras gelegen (21).

Voor Felix LAUREYS floreerden de zaken niet te best. Sinds 1820 heerste er een aanhoudende crisis. Werkloosheid en lage lonen reduceerden fel het vertier in de herbergen. Sommige herbergiers waren zelfs niet meer in staat om hun huurgelden te betalen en haakten af.

De brouwerij "De Zwaan" kreeg het moeilijk om het hoofd boven water te houden. Felix LAUREYS en zijn vrouw verkochten een deel van hun erfgoed en gingen diverse leningen aan om hun bedrijf draaiend te houden. Het werd het begin van de zwanezang voor brouwerij en brouwersfamilie.

Op 10 november 1820 verkocht We. A. LAUREYS de herberg uit de Witte Nonnenstraat voor 300 fr. aan de smid Hi. OLLIEUZ uit de Weststraat (22). Op 18 mei 1824 ontleenden zij van Eugene en Theresia RACKELBOOM 1.285,71 gulden aan 5 %. Op 16 december 182 erkenden zij een schuld van 1.081,87 gulden aan 6 % aan Pr. VERMEIRE uit Stene (23). Op 22 februari 1825 gingen zij een lening aan van 945 g. bij bakker TERMOTE met hypotheek op het huisbezit van vrouw LAUREYS-SUYS (24). Op 16 december 1825 had Dr. MASSART hen nog 850,68 g. geleend (25). Op 22 februari 1826 gaf We BRISSE hen nog 238 g. in leen (26). Om over wat kapitaal te beschikken waren zij genoodzaakt het erfdeel van mevr. F. LAUREYS-SUYS voor 3.000 g. over te laten aan haar broers Jan-Cletus en Tilman SUYS (27). De schuldenlast bleef zo zwaar dat het faillissement nakend was.

Om de gedwongen onteigening, die vastgesteld was op 27 september 1828 te ontgaan ging de familie LAUREYS op 24 september 1828 over tot de openbare verkoping van de 8/12 van het bedrijf. De helft van "De Zwaan" hoorde toen toe aan hun moeder, die te Rijsel woonde, 2/8 aan Felix LAUREYS en 2/8 aan Adriaan Pr. LAUREYS, die te Koekelare woonde. Dit aandeel werd voor 5.000 g. opgekocht door de Oostendse grondeigenaar Fr. RYCQUAERT, vader. In de verkoopakte werd bepaald dat Felix LAUREYS huis en brouwerij te verlaten had voor 31 december 1828 (28). De familie DE CLERCK verkocht op 17 oktober de rente van 3.428,55 g. waarmee de brouwerij nog was belast aan vader RYCQUAERT, die aldus in het bezit kwam van die oude schuldbekentenis (29).

Om resterende schulden af te betalen verkocht de groep LAUREYS op 27 november 1828 nog eens 2/12 aan vader RYCQUAERT voor 1.250 gulden.

De overblijvende 1/6 bleven in handen van Louis LAUREYS uit Gent. De andere kinderen LAUREYS zagen van hun erfdeel af, o.a. Jos LAUREYS, kantoorbediende te Amsterdam en Amand LAUREYS, die zich als kuiper te Balegem had gevestigd en Jan Fr. LAUREYS, kantoorbediende te Gent. Louis LAUREYS maakte zijn aandeel aan vader RYCQUAERT over op 24 maart 1828 voor 7.000 g. (30). Hun laatste bezit, de hostellerie "De Pantoeffel" werd op 21 april verkocht aan Jan STAESSENS, een handelaar in wijn en sterke dranken uit Stene, voor 2.120 g. (31). Het brouwersalaam werd op 1 juli 1829 openbaar verkocht door vader RYCQUAERT en Louis LAUREYS uit

Westkerke. Hiermede was definitief een einde gekomen aan het bestaan van de brouwerij "De Zwaan" (32).

De lijdensweg van Felix LAUREYS en Theresia SUYS was zeker niet ten einde. Nu eerst begon de ellende. Zij die de weelde en de welvaart hadden gekend in het groot brouwershuis van de Kapellestraat waren genoodzaakt een onderkomen te vinden in één voorkamer op het gelijkvloer van een bakkerij, die bakker DERAEDT had gehuurd van de herbergier Ls. DE SMET. Dit huis stond op de noordkant van de Weststraat, het derde huis oostwaarts van het hoekhuis van de Kerremelk-, nu Christinastraat.

In die ene kamer hadden zij te leven met vijf kleine kinderen. Door verdriet en miserie ondermijnd, stierf Theresia SUYS op 23 november 1829.

Uit de inventaris op 11 december 1829 opgemaakt kan men de armoede opmaken waarin het vroeger zo rijke gezin was vervallen. Op het passief stond nog een schuldenlast van 4.306,48 g. Aan dr. P. MASSART, 834 g. Aan Marie HOLLEVOET, "dienstmaarte" uit Gistel, 96,56 g. over geleend geld. Aan haar broer, Pr. SUYS 1.323 g. aan Anne GOOSSENS 25,5 g. over geleend geld. Aan Pr. VERMEIRE, Laurent PASSCHYN, Jn. VERLEYE, boeren uit Stene, die nog sucricoen hadden geleverd, 1.337 g. Voor de levering van hop had LAUREYS nog een schuld van 474,28 g. te betalen aan de Brugse kooplieden Pr. SOUCK en Jn. MALOU. Voor levering van kolen had hij aan Fr. GEERSENS, Am. Liebaert en Jn. BAELE nog 125,82 g. te betalen.

De waarde van de inboedel die men in de voorkamer aantrof bedroeg de povere som van 30,16 g. In die kamer trof men aan : 2 slechte tafels en 7 stoelen, 1 theeketel, 3 messen, 6 fourchetten, 1 beddebak, 1 slechte matras, 8 telloren, 3 kommekens, 2 strozakken, 3 sargien, 1 ladder, 2 emmers, 1 koperen kandelaar en nog uit vroegere goede tijden afkomstig 1 barometer en 1 landkaart.

Aan contante penningen vond men slechts 52 cent !

Tracht hiermede maar te overleven !

Hoe het verder verliep met F. LAUREYS en zijn kinderen kunnen we niet in detail weergeven. Zeker is het dat de familie van zijn overleden vrouw zich ontfermde over het ongelukkig gezin en ervoor zorgde dat één der kinderen, nl. Felix LAUREYS, geboren te Oostende op 12 april 1820, te leer kon gaan bij zijn oom Tilleman SUYS, "bouwmeester bij de Staat", en bekend als "Architecte du Roi".

Deze Felix LAUREYS werd zelf een befaamd architect, die o.m. de plannen ontwierp van de Hazegraskerk, de Anglikaanse kerk en het in 1956 afgebroken Centraal station te Oostende (34).

De namen van de brouwerij en van de brouwer zijn in de vergeethoek geraakt maar de naam van Felix LAUREYS, architect, is dank zij zijn bouwwerken nog bewaard gebleven.

-
- (1) R. A.B. Not. Oostende, Depot Van Caillie, 40/41, 108
(2) idem 41/52, 10
(3) idem 41/20, 171

27-08-1914: BEGRAFENIS VAN 5 OP
25-08-1914 BIJ SNAASKERKE GESNEUVELDE
RIJKSWACHTERS - S.S. PETRUS- & PAULUSKERK
(FOTO: IWM-VERZ. F. HUB.)

(4)	idem	41/249 ,188
(5)	idem	40/66, 217
(6)	idem	41/153, 108
(7)	idem	41/201, 171
(8)	idem	41/201, 171
(9)	idem	41/165, 43
(10)	idem	45/9
(11)	idem	41/240, 45
(12)	idem	41/189, 121
(13)	idem	41/178, 147
(14)	R.A. Beveren-Waas Reg. en Dom. 27, Fo 35	
(15)	idem	140
(16)	R.A.B. Not. Oostende, Depot Van Caoillie,	41/201, 171
(17)	idem	41/201, 204, 207
(18)	idem	41/202, 214
(19)	idem	41/202, 224
(20)	idem	41/283
(21)	idem	41/283, 91
(22)	idem	41/206, 298
(23)	idem	41/95, 109
(24)	idem	41/211, 136
(25)	idem	41/211, 32
(26)	idem	41/212, 19
(27)	idem	41/213, 103
(28)	idem	41/214, 133
(29)	idem	41/214, 143, 152
(30)	idem	41/215, 38
(31)	idem	41/215, 52
(32)	idem	41/216, 101
(33)	idem	41/216, 196
(34)	N. Hostyn, De Plate, 1978, 105-106	

DE CAPUCIJNEN TE OOSTENDE OP HET EINDE VAN DE 18e EEUW

door Raymond VANCRAEYNEST

Tijdens het bewind van Jozef II greep er in de Zuidelijke Nederlanden in 1786 een hoofdelijke telling plaats van al de geestelijken (1). Zij bevat vrij nauwkeurige inlichtingen : hun naam en voornaam, hun kloosternaam, geboorteplaats, leeftijd en hun functie in het klooster. Deze telling werd uitgevoerd per bisdom en per dekenij. Oostende vinden wij terug onder het bisdom Brugge, dekenij Oudenburg. De dekenij Oostende werd immers maar opgericht op 15 mei 1872. Toch moet ik er de aandacht op vestigen dat in de 17e en 18e eeuwen de pastoor van Oostende dikwijls de functie van deken van Oudenburg vervulde.

In 1786, zo blijkt uit de telling, was er te Oostende maar één mannenklooster, met name dat van de Capucijnen. Ze waren hier toegekomen in 1615 en bouwden hier een klooster en een kerk, de gekende Capucijnenkerk in de Capucijnenstraat. Hieronder volgt de lijst van de 19 paters die in 1786 in het klooster te Oostende aanwezig waren.